

Vzorová struktura semestrálních a kvalifikačních prací

Zaměřeno na společenské vědy, ekonomii zejména
vydání 2014

Petr Houdek*

Obsah

1	Úvod	3
2	»Shrnutí současného stavu poznání«	3
3	»Vlastní hypotéza a řešení problému«	4
3.1	»Jaká jsou vaše východiska (hypotézy) a data«	4
3.2	»Jaké empirické či teoretické přístupy a metody jste využili«	5
3.3	»K jakým závěrům jste došli a jak jste problém zodpověděli (diskuze)«	5
4	Závěr	6
5	Seznam použité literatury	7

*Jde o nezávaznou, orientační osnovu pro psaní odborné práce. Pro další rady ke struktuře a obsahu vizte zejména aktuální interní normu pro vypracování bakalářské či diplomové práce, dále kupř. Eco, Umberto (1997): Jak napsat diplomovou práci. Votobia, Praha. I když vaše semestrální práce nemusí dosáhnout požadované odborné hloubky, snažte se pochopit zejména podstatu, na níž odborné psaní spočívá. Motivovaní zájemci vizte i Cochrane, John H. (2005): Writing Tips for Ph.D. Students, http://faculty.chicagobooth.edu/john.cochrane/research/Papers/phd_paper_writing.pdf [k 1. září 2013] nebo Zinsser, William K. (2001): Writing Well: The Classic Guide to Writing Nonfiction. Collins, New York. Připomínky k osnově (verze 2014-09-01) prosím pošlete na: petr.houdek@gmail.com. Vizte rovněž dokument Systematické chyby kvalifikačních prací, jejich obhajob.

*Název práce*¹

Semestrální práce na *Ident – Jméno kurzu*

*Jméno Příjmení*²

Datum, zimní/letní semestr, akademický rok

Abstrakt

V zhruba 3 až 10 krátkých větách shrňte téma práce, respektive řešenou otázku. Uveďte, jaké metody jste využili. Musí být zřejmé, k jakým výsledkům jste došli. Je vhodné uvést, jaké vaše práce může mít využití. Buďte struční a **konkrétní** (**Špatně je:** „Nejprve jsem provedl detailní analýzu problému sobectví, poté jsem se pokusil o zodpovězení dané otázky na příkladu z České republiky a zakončil jsem práci obšírnou diskuzí.“ **Správně je:** „Práce zkoumá, zda jsou v Česku studenti ekonomie sobečtější než studenti jiných oborů. Dotazníkový průzkum na 130 studentech FSE UJEP, 98 studentech ČVUT a 235 studentech středních škol, zájemců o studium na různých vysokých školách, hypotézu potvrzuje. Důvodem je nejspíše selekce sobeckých jedinců k studiu ekonomie, jelikož zájemci o studium ekonomie i její studenti jsou méně ochotní dělit se o získané peníze ve hře na diktátora než ostatní účastníci výzkumu.“).

Klíčová slova:

jedno- či dvouslovné termíny, obvykle mezi 2 až 6

Klasifikace dle JEL:

asi 1 až 3 kódy dle http://www.aeaweb.org/journal/jel_class_system.php [k 1. září 2013]

¹Při rozhodnutí, zda-li text číst, bude drtivá většina čtenářů ovlivněna jen jeho názvem. Musí být **maximálně sdělný a specifický**, vyzdvihnout zkoumaný problém, popř. jeho zodpovězení.

²Váš semestr/ročník a obor studia, fakulta, vysoká škola. E-mailový kontakt/váš web. Případně i poděkování lidem, kteří vám s prací pomáhali.

1 Úvod

Kapitola musí obsahovat: jaký **konkrétní problém chcete vyřešit**, resp. **jakou konkrétní otázku (hypotézu)** jste si položili (čím specifičtější, tím vhodnější) a proč je nutné na ni odpovědět.³ Uvědomte si, že obecné pojednání třeba „o hospodářské krizi“ může být sice hodnotným dílem, jelikož však hospodářství zasahuje do všech aspektů života, bude extrémně nákladné tak komplexní dílo vytvořit!

Vhodnější je proto zaměřit se na vymezené, specifické jevy, třeba zda finanční krize roku 2007 mohla v Česku zvýšit porodnost (roste-li nezaměstnanost žen, klesají oportunitní náklady mateřské dovolené, proto se ženy mohou rozhodnout pořídit si potomka). Vidíte, že omezením na výsek místa, času a specifické činnosti se problém stává řešitelným, další aspekty hospodářské krize ponecháte dalším autorům...

Zde ani jinde neužívejte irelevantní, vágní, plytkou slovní vatu typu: „Myslím si, že téma je důležité, píši o něm, protože mne zajímá,“ nebo truismy typu: „Hospodářský stav země ovlivňuje materiální blahobyt jejích občanů“. Čtenáře odborných textů nezajímají motivace autora a nemá čas věnovat se plkání.

Standardně úvod obsahuje i **krátké shrnutí výsledků**, tj. závěry vaší práce (odborné práce nejsou vtípem, čtenář by se měl dozvědět pointu hned). Z toho vyplývá i možná paradoxní pravidlo, že Úvod se píše až jako předposlední část textu. Musíte totiž vědět, k čemu jste došli, abyste výsledky mohli shrnout (poslední se píše Abstrakt, který shrnuje celou práci).

Někdy je zde uveden i popis struktury práce (tj. „V části X jsem shrnul dosavadní tematizaci, v části X+1 představuji vlastní hypotézu, v X+2. kapitole se zabývám popisem dat a jejím dokazováním (či empirickým testováním), část X+3 obsahuje shrnutí výsledků, poslední X+4. kapitola je závěrem, kde reaguji na možnou kritiku a představuji další potenciální směry zkoumání“).

Rozsah této úvodní části je ne více než $\frac{1}{8}$ práce.

2 »Shrnutí současného stavu poznání«

Sem patří shrnutí výsledků, k nimž se ve vámi vybraném tématu v minulosti došlo. Ať už si zvolíte jakékoliv téma, téměř jistě o něm bylo přemýšleno a **je nutné načrtnout dosavadní stupeň poznání**, respektive uvést, v čem minulé generace učenců udělaly chybu či co známo vůbec není.

Pamatujte, že nemusíte být vyčerpávající, čtenáře jen uvádíte do problematiky. Vždy (!) existují protichůdné hypotézy, uvádějte tedy i potenciální kontraargumenty. Nejvhodnější je mírně **polemický ráz textu**. Prozkoumání studií, které se na problém dívají z odlišných perspektiv, vám zároveň umožní vybrat si (odhalit) nejvhodnější metodu pro zpracování vlastní práce.

Zároveň však zůstaňte zaměřeni na zvolené téma a nerozbihejte se do dalších oblastí, nepíšete encyklopedii. Někdy však budete muset zavítat do trochu obecnější problematiky. Budete-li zkoumat: „Rozeznají čeští spotřebitelé vepřový prejt od náplně psí konzervy při slepém ochutnávání?“, nenaleznete žádnou studii, na kterou byste mohli navázat. Pojednáte tedy o obecných schopnostech spotřebitelů chuťově rozlišovat různé druhy potravin či nápojů. Zkoumáte-li průměrný hodinový příjem pražských žebráků, můžete shrnout i teorie o lidském altruismu či o vlivu počasí na náladu. Závěrem uveďte, jak hodláte vybraný problém zpracovávat ve vlastní práci.

Vhodně užívejte reference, odlišujte citace a parafráze.⁴ **Svá tvrzení musíte vždy buď sami**

³Do poznámky pod čarou uvádějte jen myšlenky či odkazy, které nejsou nezbytné pro váš argument. V nich uvedeně jen rozvádí, doplňuje, odkazuje na další relevantní argumentaci, tj. text by se obešel i bez ní.

⁴Příkladem, věta »Immanuel Kant, jeden z největších etiků, tvrdil, že zabíjení bastardů je dovoleno (Kant

Kapitolu „Obsah“ u kratších esejí není nutné zařadit, je vyžadována u obsáhlejších, kupř. bakalářských či diplomových prací. Zvažte komplexnost své práce.

Všimněte si, že text je zarovnán do bloku.

Začne číslování stránek, titulní strana své číslo má, ale neuvádí se.

Dokaž nebo odkaž!

dokázat (obsahem práce) nebo odkázat na někoho, kdo tak učinil, tj. užijete referenci (vizte kap. 5). Uvědomte si, že cokoliv tvrdíte, musí být ověřitelné!

Předně byste proto měli definovat užívané pojmy. Píšete-li třeba, že „pachtění se za vysokým výdělkem přinese lidem jen trápení,“ musíte uvést, co ono „pachtění“ je. Patří tam vzdělání? (Studium zvyšuje lidský kapitál, který přináší vyšší mzdu. Nicméně vzdělanější lidé jsou v životě spokojenější.) Co je „vysoký výdělek“ – nadprůměrná, nadmediánová mzda, v Česku, v EU? A nakonec i jak měříte či co si představujete pod „trápením“ – poptávka po službách terapeutů, spotřeba alkoholu, antidepressiv, výsledky z dotazníkového šetření? Celé toto cvičení pochopitelně nemusíte provádět sami, stačí najít odbornou studii, dílo, které o problému pojednalo a pak na něj odkázat, citovat jej.

Užívejte spíše činný rod, nikoliv trpný („je předpokládáno“, „je usuzováno“, „je známo“) – vždy někdo předpokládá, usuzuje, uvádí ve známost a vy musíte uvést zdroj. Trpný rod mnohdy značí, že autor nechce za své názory převzít odpovědnost, s čímž rezonuje i kvalita textu.

Rozsah této části bývá zhruba $\frac{1}{4}$ práce. (Pamatujte, že jde toliko o orientační údaje. V různých oborech je kladen důraz na jiné aspekty práce, kupř. v pojednání z historie, politologie nebo z filosofie by byla tato část rozsáhlejší a jiné v této osnově uvedené části by naopak chyběly.)

3 »Vlastní hypotéza a řešení problému«⁵

Nejdůležitější část, obsahuje **váš přínos** k zodpovězení otázky. Vhodná je strategie velmi krátce uvést nosnou myšlenku („model“ práce) či hlavní zjištění a poté popsat, jak k nim dospějete. Zná-li čtenář vaše cíle, lépe nahlédne i detailní argumentaci, která k nim vede. Při opačné strategii, při níž jsou závěry odkryty na konci, má čtenář ztíženo vidět důležitost jednotlivých argumentů, popřípadě je již zapomněl.

Tato část je tedy vlastním tématem práce. Obsahuje **hlavní hypotézu**, „**model**“ (výzkumnou otázku či problém, lhostejno, jak pojmenováno),⁶ tj. vaši ideu o tom, jak věci fungují. Může být vyjádřena ať již slovně nebo matematickou či statistickou formulí. Kapitola musí obsahovat **popis dat**, na kterých chcete svoji hypotézu ověřit a nakonec **výsledky**, k nimž dospějete. Výsledky nesmí v práci jen „ležet“. Musíte vysvětlit, co pro problém znamenají či jak zodpovídají položenou otázku, tj. výsledky musíte **diskutovat**.

Rozsah části je zhruba $\frac{1}{2}$ práce.

3.1 »Jaká jsou vaše východiska (hypotézy) a data«

Hypotéza je vždy konkrétní teze o skutečnosti, jejíž platnost ověřujete. V této části by měla být exaktně formulována, slovně, matematickou formulí či statistickou závislostí. Testujete-li více hypotéz, vhodně je rozdělte do subkapitol.

1996/[1797]).« obsahuje parafrázi. Konstatování »Immanuel Kant tvrdil: „Dítě, které přišlo na svět mimo manželství, je narozeno mimo zákon ... a tedy mimo ochranu zákona.“ (Kant 1996/[1797], str. 109).« využívá přímou citaci. Teze »Immanuel Kant zjevně trpěl antisociální poruchou osobnosti.« je spekulace bez uvedení reference a jako takovou byste ji neměli užít (je to však zajímavá otázka k zpracování). Zdroj: Kant, Immanuel (1996/[1797]): The Metaphysics of Morals. Editor: Gregor, M. L., Cambridge University Press, Cambridge.

⁵Neužívejte formulace typu: „užitím indukce postulují hypotézu, kterou poté empiricky verifikují“. Obecným metodologickým popisem jen zbytečně duplikujete následný popis konkrétní užití metody.

⁶„Hypotéza“, „výzkumná otázka“ či „model“ jsou fakticky synonyma. Model však může být složen z více hypotéz, které platí za stanovených předpokladů.

Ve vaší práci se kapitoly budou jmenovat dle vybraného tématu, neužívejte názvy kapitol v osnově doslova.

Nezapomeňte **vždy uvést, odkud jste data (myšlenky, teze, fakta, informace) na testování problému převzali** či jak jste je získali či dokázali (při rozdílu mezi experimentální, empirickou a teoretickou analýzou). Využíváte-li teoreticko-logickou argumentaci, definujte používané termíny a pojmy a případně zdroj, kde byla daná analýza ukázána či vůči čemu se vymezujete. (Záleží na zaměření vaší práce, bude-li ve formě přehledové studie (review), v níž kriticky zhodnotíte penzum literatury k vybranému problému, tato část de facto splyne s kapitolou „shrnutí současného stavu poznání“.)

Neuvádějte však všechna zjištěná či vyhledaná data. Píšete-li o efektivitě výdajů kolejí UJEP, je zbytečné do práce zkopírovat celý rozpočet univerzity (či dokonce kapitolu státního rozpočtu na školství). Analyzujete-li dopady části nějakého zákonného opatření, je úplná kopie jeho znění rovněž k ničemu. Pro specifikaci dat (či jejich zdroje) často postačuje jen uvést referenci, odkud či jak jste je získali.

3.2 »Jaké empirické či teoretické přístupy a metody jste využili«

Zvažte **adekvátnost užitých metod (jejich přednosti a limity)**! Tato osnova není místem na pojednání o různých argumentačních či statistických přístupech, nicméně ať už užijete jakoukoliv metodu, měli byste ji ovládat (či alespoň vědět, kdy je její užití vhodné a kdy nikoliv) a zda skutečně zodpovídá vámí testovaný problém.

Kupř. využíváte-li dotazníku, odkrýváte obvykle, co si (nereprezentativní) vzorek vašich respondentů o problému „myslí“ nikoliv „jaká je skutečnost“. Hypotézu, zda-li po výstavbě restaurace McDonald's lidé bydlící v jejím sousedství přiberou na hmotnosti, skutečně nelze testovat webovou anketou s otázkou: „Myslíte si, že McDonald's přispívá k nárůstu obezity v okolí?“

Pište stručně a neopakujte či nereinterpretujte již napsané. Úsporný styl vás bude stát více času, jelikož exaktní formulace vyžadují více zamýšlení. Pamatujte však, že rozvláčný, mnohovýznamový či bezvýznamový, prozaický styl je ukazatelem, že jste nevěnovali psaní dostatek snahy a že si (což je mnohem horší) nevážíte čtenářova času.

3.3 »K jakým závěrům jste došli a jak jste problém zodpověděli (diskuze)«

Zde musí být uvedeny v detailu **jasné a konkrétní výsledky či závěry a jejich případná silná či slabá místa** (pakliže vám kupř. v analýze chyběla data z některých let, je vhodné na to znovu upozornit). Proto je vhodné volit úzce specifikované téma, jen tak jej dokážete uspokojivě zodpovědět. Čím obecnější otázku si položíte, tím se vystavujete vyššímu riziku, že nějaký její aspekt opomenete a práce bude nedostatečná. Otázka „Co činí člověka šťastného?“ je špatnou, naproti tomu „Udávají studenti UJEP s největší spotřebou alkoholu nejvyšší úroveň životní spokojenosti?“ je vhodnou.

Výsledky jsou obvykle prezentovány v **tabulkách a grafech, někdy jsou užity i obrázky či mapy, všechny tyto části musí být očíslovány a obvykle pojmenovány**. Data v nich jsou **vždy popsána** a jsou uvedeny **měrné jednotky**; HDP na osobu v USD, pulsů za minutu, počet zastávek na km^2 . **Je vždy uveden zdroj dat**, ať již formou reference či formulací, že jde o „vlastní zpracování“.

Ujistěte se, že v nich uvedené informace – důležité pro dokazování hypotézy – jsou reflektovány v textu. Závěr „Jak vidíte v tabulce č. 2, hypotéza platí,“ nepostačuje. *A vice versa*, nevyužíváte-li některá vámí (byť pracně) zjištěná detailní data, není nutné je vkládat do hlavního textu, zařaďte

je do přílohy a odkažte na ně (vizte Přílohu č. 1). Podstatné výsledky jsou však vždy uvedeny v hlavním textu!

Vaše závěry musí být konzistentní. Píšete-li o etice potratů a argumentujete-li kupř., že život člověka začíná po oplodnění vajíčka, proto je jakýkoliv potrat nemorální, je nutné zvážit, že asi třetina potratů je spontánních, ovlivněných biologickými faktory v těle matky. Na základě vašich východisek by tak mělo být morální zabraňovat (medicínsky) těmto spontánním potratům – jelikož jde již o záchranu života člověka. Zkrátka, měli byste prozkoumat všechny důležité implikace vašeho stanoviska, nikoliv se zaměřit jen ty populární a ostatní zamlčet či odbýt klamavým „jde o něco jiného“.

Vaše dílo nesmí být jen zamyšlení bez vyústění, závěr musí být zřetelně formulován a být smysluplný. Zvažte, zda **jsou vaše závěry obecně platné či jsou nějak podmíněné** (historicky, geograficky, socio-demografickými vlastnostmi respondentů, vlivem dalších faktorů atd.).

Vyhýbejte se užívání přídavných jmen typu „úžasný“, „mne zarážející“, „zajímavý“ (zajímavá může být i moucha v polévce). Vždy potlačte potřebu užívat hovorové obraty a emočně podbarvená slova (tedy, nezkoumáte-li zrovna frekvenci užívání vulgarit u pedagogů z různých kateder UJEP).

Dodržujte pravopis jazyka českého.⁷

4 Závěr

Ač dle názvu kapitoly matoucí, je snad již zřejmé, že hlavní závěry vaší studie (tj. detailní výsledky) až sem nepatří, protože již v textu dvakrát zazněly. Zde maximálně uveďte hlavní závěr práce v jedné větě či odstavci. Především **nabídněte možné implikace vaší studie, otevřete další otázky**, kam budoucí tázání v daném tématu může směřovat.

U aplikovaných prací zejména popište, **jaké využití vaše práce může mít**. Buďte však realističtí, doporučení pro změnu hospodářské politiky státu založené na výsledcích ankety mezi vašimi přáteli (N=12), je zcestné. Doporučení také musí odrážet logiku vašich výsledků. Pakliže jste zjistili, že nejvíce v knihovně kradou studenti kurzu etiky, úsečné doporučení o nutnosti intenzivnější výuky etiky na fakultě se proto nezdá být jasně.

Můžete zde napsat i ex ante reakce na možnou kritiku vašich závěrů (pakliže jste tak neučinili v diskuzi výše). Rozsah části je zhruba $\frac{1}{8}$ práce.

Každá kapitola nemusí být řazena na novou stranu, nadpisy však nikdy nejsou uváděny na konci stránky.

Vyjma mezer mezi kapitolami by se nikde v práci neměla objevovat prázdná místa.

⁷Krátkým, názorným a vtipným průvodcem vám může být mj. Zvoníček, Josef (2000): Stručná učebnice spisovatelství aneb Ta naše čeština česká, <http://dl.webcore.czu.cz/file/T1JVM1N6cE9yQTQ9> [k 1. září 2013].

5 Seznam použité literatury

Vypracujte jej dle normy ČSN ISO 690. Podrobný návod naleznete v: Bratková, Eva (2008): Metody citování literatury a strukturování bibliografických záznamů podle mezinárodních norem ISO 690 a ISO 690-2: metodický materiál pro autory vysokoškolských kvalifikačních prací. Asociace knihoven vysokých škol ČR. Dostupné elektronicky na: <http://www.evskp.cz/SD/4c.pdf> [k 1. září 2013].

Jde o **seznam v textu se objevivších referencí** (pro pravidla jejich vytváření rovněž vizte výše uvedený zdroj), nikoliv o souhrn veškeré literatury, kterou k tématu znáte či jste vyhledali. Tj. pakliže v textu referenci explicitně neužíváte, zde se neobjeví.

Většina referencí by měla být na uznávané zdroje dat a originální články z odborných časopisů! (Článek v „business“ sekci novin či na ihned.cz skutečně není odborný článek.) Používání odkazů na denní tisk, učebnice či encyklopedie (obvykle Wikipedii) nebo různé společenské či internetové časopisy či na jiné kvalifikační práce ve většině případů toliko ukazuje, že jste nevěnovali dostatek snahy vyhledání více hodnověrného zdroje. Důsledkem čehož vaše práce nebude považována za důvěryhodnou.

Tato kapitola začíná obvykle na samostatné stránce.

Příloha č. 1

V případě, že jste využívali experimentální design či dotazník, přiložte jejich přesné znění k práci. Do příloh můžete rovněž vložit zjištěné informace (tabulky, grafy, obrázky, atp.), které nebyly natolik důležité, aby se objevily v hlavním textu, ale práce z nich nepřímo vychází.

Pamatujte, že **výsledky odborných prací musí být ověřitelné**, tedy všechny kroky vašeho zkoumání musejí být z práce odvoditelné a přezkoumatelné.

Tato kapitola začíná obvykle na samostatné stránce.